

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет

Кафедра: **Облікових технологій та оподаткування**
Спеціальність: **071 Облік і оподаткування**
Освітня програма: **Облік у глобальному цифровому суспільстві**

Група: **ЕКОНМ-21с**   **денна форма навчання**

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**Підготовка фінансової звітності для проходження обов'язкового аудиту
професійних учасників фондового ринку України**

здобувача вищої освіти **Меркулова Михайла Андрійовича**

Робота допущена до захисту в ЕК

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ **В.С.Рудницький**

Науковий керівник

к.е.н., доцент

_____ **І.М.Вагнер**

Львів-2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет

Кафедра: **Облікових технологій та оподаткування**
Спеціальність: **071 Облік і оподаткування**
Освітня програма: **Облік у глобальному цифровому суспільстві**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри облікових технологій та оподаткування
д.е.н., проф. В.С. Рудницький

«22» травня 2023 року

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Здобувачу

Меркулову Михайлу Андійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

денна
(форма навчання)

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи на тему:

**ПІДГОТОВКА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ
ОБОВ'ЯЗКОВОГО АУДИТУ ПРОФЕСІЙНИХ УЧАСНИКІВ
ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

Тему затверджено розпорядженням від 11.05.2023 р. №37

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша Глобальна Ініціатива»

План кваліфікаційної магістерської роботи

- Розділ 1. Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності
- Розділ 2. Підготовка фінансової звітності для аудиту та аналіз її показників на прикладі ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша Глобальна Ініціатива»
- Розділ 3. Удосконалення процедури визначення справедливої вартості фінансових інструментів при проходженні аудиту професійними учасниками фондового ринку України

Об'єкт дослідження: фінансова звітність ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша глобальна ініціатива»

Предмет дослідження: є сукупність теоретико-методичних прийомів щодо правильної оцінки інструментів капіталу при підготовці фінансової звітності професійного учасника фондового ринку

Мета кваліфікаційної магістерської роботи: полягає в обґрунтуванні методичних, теоретичних і практичних аспектів організації підготовки фінансової звітності професійних учасників фондового ринку до проходження річного аудиту, а також розробці практичних рекомендацій з їх удосконалення

Конкретні завдання, які здобувач вищої освіти повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 розтлумачити поняття категорії «фінансова звітність», узагальнити та провести її класифікацію; критично оцінити методичну, інформаційну та законодавчу базу підготовки фінансової звітності

У розділі 2 визначити роль облікової політики підприємства для підготовки якісної фінансової звітності за стандартами МСФЗ

У розділі 3 ґрунтовно дослідити відмінності та особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку; здійснити аналіз показників фінансової звітності та дотримання нормативів пруденційного нагляду на прикладі професійного учасника фондового ринку.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір здобувачем теми кваліфікаційної магістерської роботи	05.04.2023	
2	Затвердження плану і завдання кваліфікаційної магістерської роботи	22.05.2023	
3	Здача кваліфікаційної магістерської роботи керівнику	08.04.2024	
4	Допуск кваліфікаційної магістерської роботи керівником	06.05.2024	
5	Допуск завідувачем кафедри до захисту кваліфікаційної магістерської роботи	16.05.2024	
6	Захист кваліфікаційної магістерської роботи	20.05.2024	

Завдання підготував
науковий керівник

_____ (підпис)

Вагнер І.М.
(ініціали, прізвище)

«22» травня 2023 року

Завдання одержав студент

_____ (підпис)

Меркулов М.А.
(ініціали, прізвище)

«22» травня 2023 року

РЕФЕРАТ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
«ПІДГОТОВКА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ
ОБОВ'ЯЗКОВОГО АУДИТУ ПРОФЕСІЙНИХ УЧАСНИКІВ
ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ»
МЕРКУЛОВА МИХАЙЛА АНДРІЙОВИЧА

Кваліфікаційна магістерська робота викладена на 63 сторінках друкованого тексту, ілюструється трьома рисунками і вісьмома таблицями та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 42 найменувань.

Об'єктом дослідження є процес підготовки річної фінансової звітності ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша глобальна ініціатива» до проходження обов'язкового аудиту.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних прийомів щодо правильної оцінки інструментів капіталу при підготовці фінансової звітності професійного учасника фондового ринку.

Мета кваліфікаційна магістерської роботи полягає в обґрунтуванні методичних, теоретичних і практичних аспектів організації підготовки фінансової звітності професійних учасників фондового ринку до проходження річного аудиту, а також розробці практичних рекомендацій з їх удосконалення.

Завданнями кваліфікаційної магістерської роботи є:

- розтлумачити поняття категорії «фінансова звітність», узагальнити та провести її класифікацію;
- критично оцінити методичну, інформаційну та законодавчу базу підготовки фінансової звітності;
- визначити роль облікової політики підприємства для підготовки якісної фінансової звітності за стандартами МСФЗ;
- ґрунтовно дослідити відмінності та особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку ;
- здійснити аналіз показників фінансової звітності та дотримання нормативів пруденційного нагляду на прикладі професійного учасника фондового ринку.

За результатами дослідження сформульовані теоретичні та практичні положення, які доведені автором до конкретних пропозицій щодо вдосконалення облікових політик та визначення справедливої вартості інструментів капіталу.

Одержані результати можуть бути впроваджені при підготовці фінансової звітності професійних учасників ринку капіталу відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Ключові слова: інструменти капіталу, професійні учасники фондового ринку, аудит, визначення справедливої вартості.

ABSTRACT
FOR THE QUALIFICATION MASTER'S THESIS
"PREPARATION OF FINANCIAL STATEMENTS FOR
COMPULSORY AUDIT OF PROFESSIONAL STOCK MARKET
PARTICIPANTS OF UKRAINE"
MERKULOVA MYKHAILA ANDRIYOVYCHA

The qualifying master's thesis is laid out on 64 pages of printed text, illustrated with three figures and eight tables and consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources with 42 names.

The object of the study is the process of preparing the annual financial statements of First Global Initiative Ltd before passing a mandatory audit.

The subject of the study is a collection of theoretical and methodological techniques for the correct assessment of capital instruments.

The purpose of the master's thesis is to substantiate the methodological, theoretical and practical aspects of the preparation of financial statements of professional participants of the stock market before the annual audit, as well as the development of practical recommendations for their improvement.

The tasks of the qualifying master's thesis are:

- explain the concept of the "financial reporting" category, summarize and classify it;
- critically evaluate the methodical, informational and legislative basis for the preparation of financial statements;
- to determine the role of the enterprise's accounting policy for the preparation of high-quality financial statements according to IFRS standards;
- to thoroughly investigate the differences and peculiarities of the audit of professional participants of the stock market;
- perform an analysis of financial reporting indicators and compliance with prudential supervision standards on the example of a professional stock market participant.

Based on the results of the research, theoretical and practical provisions were formulated, which the author brought to specific proposals for improving accounting policies and determining the fair value of capital instruments.

The obtained results can be implemented in the preparation of financial statements of professional capital market participants in accordance with the requirements of international standards.

Keywords: instruments of the capital, professional participants of the stock market, audit, determination of fair value.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	11
1.1. Фінансова звітність підприємства як об'єкт аудиту	11
1.2. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення аудиту фінансової звітності підприємств	17
1.3. Особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку України.....	20
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	24
РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АУДИТУ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТОРГІВЕЦЬ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ «ПЕРША ГЛОБАЛЬНА ІНІЦІАТИВА»	25
2.1. Загальна основа формування фінансової звітності для проходження аудиту.....	25
2.2. Облікова політика як фундамент побудови системи бухгалтерського обліку та звітності на підприємстві	28
2.3. Аналіз показників фінансової звітності ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша глобальна ініціатива».....	32
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	42
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВИЗНАЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОЇ ВАРТОСТІ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ ПРОХОДЖЕННІ АУДИТУ ПРОФЕСІЙНИМИ УЧАСНИКАМИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	43
3.1. Визначення справедливої вартості інструментів капіталу в активах професійного учасника фондового ринку	43
3.2. Облігації зовнішньої державної позики України в активах професійних учасників фондового ринку та визначення їх справедливої вартості.....	47
3.3. Потенційні механізми вирішення проблематики визначення справедливої вартості інструментів капіталу професійними учасниками фондового ринку України	51
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки України правильна підготовка фінансової звітності є ключовою складовою ефективного управління будь-яким бізнесом. Це не тільки законна вимога, але й інструмент для аналізу фінансового стану компанії, прийняття стратегічних рішень та привернення інвесторів. Точна та чітка фінансова звітність забезпечує довіру стейкхолдерів та сприяє стабільності й успішному розвитку підприємства. Роль фінансової звітності як основного джерела інформації про діяльність та фінансові показники компанії зростає, якщо така компанія зобов'язана проходити річний аудит фінансової звітності, оскільки аудиторська компанія, як незалежний професійний користувач, здатна визначити потенційні помилки та неточності і допомогти компанії вийти на новий рівень прозорості своєї діяльності.

Слід зазначити, що в даному ракурсі актуальним та цікавим є дослідження саме професійних учасників фондового ринку, з наступних причин:

- Всі професійні учасники фондового ринку ведуть бухгалтерський облік та готують фінансову звітність на основі МСФЗ, а не національних стандартів бухгалтерського обліку.
- Для всіх професійних учасників фондового ринку щорічний аудит фінансової звітності є обов'язковим.
- Існує окрема процедура сертифікації аудиторських компаній, які мають дозвіл на проведення такого аудиту, що значно зменшує ризик зловживань та помилок через потенційно низьку кваліфікацію окремих аудиторів.

Підготовка фінансової звітності є також важливим елементом управління фінансами, що дозволяє бізнесу відстежувати свою фінансову продуктивність, ідентифікувати потенційні ризики та можливості для покращення. Це також допомагає забезпечити відповідність з законодавством та нормативними

вимогами, що регулюють фінансову звітність, збільшуючи довіру як серед інвесторів, так і споживачів.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення питань, пов'язаних із підготовкою фінансової звітності та проведенням її аудиту, займалися такі вчені як: Ф.Ф. Бутинець, В.А. Завгородній, О.М. Собко, Я. А. Гончарук, В.С. Рудницький, Я.О. Кислиця, О.П. Кундря-Висоцька, Г. О. Король, В. Д. Зелікман, І.М. Ізвєкова, В.М. Пархоменко, Н.М. Ткаченко та інші.

Разом з тим, ряд ключових проблематик, на думку автора, досі залишається не вирішеним. Особливо це стосується саме професійних учасників фондового ринку, специфічна сфера діяльності яких зумовлює суттєві відмінності в багатьох аспектах підготовки фінансової звітності компанії до проходження обов'язкового аудиту.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні методичних, теоретичних і практичних аспектів організації підготовки фінансової звітності професійних учасників фондового ринку до проходження річного аудиту, а також розробці практичних рекомендацій з їх удосконалення. Задля досягнення даної мети в роботі було сформовано такі завдання:

- розтлумачити поняття категорії «фінансова звітність», узагальнити та провести її класифікацію;
- критично оцінити методичну, інформаційну та законодавчу базу підготовки фінансової звітності;
- визначити роль облікової політики підприємства для підготовки якісної фінансової звітності за стандартами МСФЗ;
- ґрунтовно дослідити відмінності та особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку ;
- здійснити аналіз показників фінансової звітності та дотримання нормативів пруденційного нагляду на прикладі професійного учасника фондового ринку.

Об'єктом дослідження є процес підготовки річної фінансової звітності

ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша глобальна ініціатива» до проходження обов'язкового аудиту.

ТОВ «ТЦП «ПГІ» створене в 2010 році, та з 2011 року безперервно здійснює професійну діяльність на ринку капіталів, шляхом надання брокерських та дилерських послуг. Останні 5 років незмінно є найбільшою компанією західного регіону нашої держави за показниками кількості та загального обсягу укладених угод на ринку цінних паперів.

Предмет дослідження є сукупність теоретико-методичних прийомів щодо правильної оцінки інструментів капіталу при підготовці фінансової звітності професійного учасника фондового ринку.

Методи дослідження. Основою дослідження даної дипломної роботи є діалектичний метод: виявлення суперечностей та розбіжностей підчас аналізу економічних явищ і процесів у їх становленні та розвитку. Також в даній роботі використано інші загальнонаукові методи дослідження: індукцію, аналіз, моделювання, математичні методи, синтез, дедукцію, порівняння. Інформаційним забезпеченням для застосування даних методів дослідження є фінансова звітність ТОВ «ТЦП «ПГІ», а також текст аудиторського висновку за 2023р.

Інформаційна база дослідження є роботи зарубіжних та вітчизняних авторів-науковців з питань бухгалтерського обліку, звітності та економічного аналізу, діючі нормативно-правові акти, що регулюють дану сферу, міжнародні стандарти фінансової звітності, а також звіти, первинні документи, реєстри аналітичного та синтетичного обліку ТОВ «ТЦП «ПГІ», Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, інформаційні видання професійних та саморегульованих організацій, інтернет-ресурси.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані результати та висновки даної роботи можуть бути застосовані для вдосконалення системи підготовки фінансової звітності на професійних учасниках фондового ринку.

Наукова новизна дослідження полягає в фактичному формування

наукової думки щодо особливостей обліку на професійних учасниках фондового ринку. На жаль, станом на 2024 рік в Україні практично відсутні ґрунтовні наукові праці з даного питання, а більшість іноземних праць неможливо повноцінно інтерпретувати в умовах мінливого та специфічного українського законодавства. Разом з тим, як показує практика, саме фінансові установи є піонерами впровадження міжнародних стандартів обліку, відповідно, накопичений ними досвід можна буде в майбутньому поширити на всі суб'єкти господарювання.

Апробація результатів дослідження.

Матеріали кваліфікаційної магістерської роботи були представлені керівництву ТОВ «ТЦП «ПГІ», отримані висновки та рекомендації було практично реалізовано вже в процесі проходження аудиту фінансової звітності Товариства за 2023р.

Публікації

В процесі проведення дослідження автор підготував та опублікував дві наукові статті з найбільш проблемних, на його думку питань:

- Визначення справедливої вартості інструментів капіталу в активах професійного учасника фондового ринку (опубліковано на V Міжнародній науково-практичній конференції «PROGRESSIVE RESEARCH IN THE MODERN WORLD», 1-3.02.2023 Бостон, США.)
- Облігації зовнішньої державної позики та визначення їх справедливої вартості (опубліковано на МНПК «Економіка, облік, фінанси та право: Стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації», 28.11.2023 Кропивницький, Україна)

Структура та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи.

Кваліфікаційна магістерська робота викладена на 53 сторінках друкованого тексту, ілюструється трьома рисунками і вісьмома таблицями та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 42 найменувань.

РОЗДІЛ 1. РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

1.1. Фінансова звітність підприємства як об'єкт аудиту

Відомо, усі підприємства будь-якої форми власності від заснування до моменту їх припинення повинні вести бухгалтерський облік. [1] При цьому, кінцевим етапом ведення бухгалтерського обліку є формування фінансової звітності. Фінансова звітність - це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. [2]

Фінансова звітність будь-якої компанії є основним джерелом інформації для менеджменту, оскільки вона фактично є системою пов'язаних між собою економічних показників, що характеризують діяльність компанії за конкретний звітний період (місяць, квартал, рік) та її фінансовий стан на конкретну дату.

Фінансова звітність складається з наступних форм: № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», №3 «Звіт про рух грошових коштів», №4 «Звіт про власний капітал», форми №5 «Примітки до фінансової звітності» і №6 «Додаток до Приміток до річної фінансової звітності "Інформація за сегментами"». [1] Слід зазначити, що останні роки зростає як кількість Товариств, які складають та подають Примітки до фінансової звітності, так і важливість інформації, наведеної в таких Примітках для зовнішніх та внутрішніх користувачів такої звітності. Особливу роль тут відіграють Примітки до фінансової звітності, які подаються професійними учасниками фондового ринку, оскільки вони складені відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Відомо, що МСФЗ дає бухгалтеру більш широкі повноваження, особливо в сегментів приведення вартості конкретних фінансових інструментів до справедливої шляхом дооцінки чи уцінки відповідних активів чи пасивів. При чому, на поточну дату законодавчо не визначена жодна математична модель, яка має бути використана для проведення переоцінки інструментів капіталу.

З одного боку, таке широке трактування поняття справедливої вартості в діючих МСФЗ дає бухгалтеру можливість «маневру», інколи – навіть дає змогу «підігнати» конкретні фінансові показники до законодавчо чи інституційно встановлених. З іншого – необхідність детально описувати в Примітках методологію проведення переоцінки інструментів капіталу зумовлює збільшення часу бухгалтера, який витрачається на підготовку фінансової звітності та значно підіймає планку очікуваної компетенції такого обліковця.

На думку автора, це позитивна тенденція як для ринку пропозиції бухгалтерської кваліфікації (більше компетенцій – більша оплата праці), так і для компаній, що складають звітність за МСФЗ та її споживачів. Але така звітність має бути обов'язково перевірена та затверджена сертифікованим аудитором, для недопущення викривлень та свідомих порушень фінансових показників.

Проведення аудиту фінансової звітності є обов'язковим:

- для затвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності компаній - емітентів корпоративних облігацій, відкритих акціонерних товариств, професійних учасників ринку капіталу та інших подібних фінансових установ, за винятком тих суб'єктів господарювання, які повністю фінансуються за кошти державного бюджету;
- визначення та перевірки фінансового стану банків, страхових і холдингових компаній, підприємств з іноземними інвестиціями, інститутів спільного інвестування, та інших структур, які займаються посередництвом на ринку фінансів;
- емітентів цінних паперів і емісійних деривативів, а також при поданні документів на отримання ліцензій на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів. [3]

ТОВ «ТЦП «ПГІ» є саме таким професійним учасником ринку капіталів, із правом здійснення брокерської, дилерської та депозитарної діяльності на ринку капіталів, тому проведення щорічного аудиту фінансової звітності даного Товариства є обов'язковим. У наступних розділах даної роботи ми розглянемо

основні облікові політики Товариства, основи формування його фінансової звітності та проведемо детальний аналіз показників його діяльності.

Метою аудиту фінансової звітності будь-якої компанії є отримання думки незалежного аудитора про її точність та достовірність в усіх суттєвих моментах та відповідність вимогам поточного законодавства, Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, як національним так і міжнародним, а також затвердженим на підприємстві обліковим політикам.

Основними завданнями аудиту фінансової звітності є:

- перевірка відповідності заповнення форм фінансової звітності вимогам чинного законодавства;
- перевірка узгодження окремих показників різних форм фінансової звітності;
- дослідження стану збереження і використання активів та стану зобов'язань суб'єкта господарювання;
- оцінка достовірності показників фінансової звітності та перевірка їх тотожності даним бухгалтерського обліку;
- перевірка правильності визначення фінансового результату;
- перевірка достатності та повноти розкриття інформації у Примітках до річної фінансової звітності;
- формування висновку про достовірність фінансової звітності та дійсність відображення фінансового стану підприємства. [4]

До списку послуг, які мають право надавати аудиторські фірми та окремі незалежні аудитори, належить також огляд фінансової звітності та аудит історичної фінансової інформації, зокрема аудит фінансової звітності рішення. [5]

Завданнями огляду фінансової звітності є:

- перевірка дотримання послідовності підготовки, складання і подання фінансової звітності;
- перевірка дотримання основних принципів складання фінансової звітності;
- перевірка дотримання вимог до фінансової звітності;

- загальна оцінка показників фінансової звітності.

Під час проведення перевірки фінансових звітів клієнт має передати членам аудиторської групи всю інформацію, на підставі якої аудитор міг би зробити об'єктивний висновок. Для цього аудитор має вивчити принципи, методами та прийомами бухгалтерського обліку і способи їх застосування, простежити, яким шляхом та засобами працівники клієнта збирають інформацію, що потрапляє у звіт, впевнитися, що фінансові звіти сформовано відповідно до загальноприйнятих принципів та стандартів ведення бухгалтерського обліку.

На самому початку аудиту фінансової звітності професійних учасників ринку капіталу встановлюється її відповідність діючим нормативно-правовим та законодавчим актам.

Перевірка фінансової звітності проводиться в такій послідовності:

- 1) формальна перевірка;
- 2) аналітична перевірка;
- 3) перевірка порядку визначення показників звітності.

Формальна перевірка полягає у візуальній перевірці правильності заповнення всіх реквізитів у формах звітності, наявності всіх передбачених показників, підписів.

Потрібно розуміти, що відхилення та неточності в бухгалтерській звітності Товариства зустрічаються дуже часто. В процесі перевірки аудитори зобов'язані визначити ту частину відхилень та розбіжностей, в результаті якої звітність суттєво перевернена в цілому, адже такі відхилення в бухгалтерських документах можуть бути як суттєвими, так і несуттєвими, а також, що не менш важливо, допущеними свідомо і ненавмисно.

Суттєві відхилення - це ті відхилення, які теоретично можуть вплинути на рішення кінцевого користувача фінансової звітності, як внутрішнього (управлінський персонал, стейкхолдери), так і зовнішнього (потенційні інвестори, фіскальні органи та регулятори). Саме суттєвість - один з найважливіших аспектів аудиту, який визначає, що аудитор не повинен перевіряти деталізовано всю діяльність підприємства або всю його звітність з

точністю до найменших одиниць, вишукуючи дрібні неточності. Завдання аудитора з точки зору суттєвості – виявити можливі невідповідності записів в інформації, яку він розглядає, визначати наскільки потенційні неточності можуть впливати на загальну оцінку фінансового та управлінського стану компанії, а тоді - розширити коло та процедури дослідження, щоб підтвердити підозру, або, навпаки, розвіяти свої сумніви

У результаті потенційних неточностей або відхилень у звітності не тільки перекручуються показники діяльності компанії, а й може бути нанесено шкоду учасникам (власникам), менеджменту підприємства, контрагентам, державному бюджету та іншим сторонам.

Загалом, всі неточності в інформаційних бухгалтерських записах можна розділити на дві групи: помилки та шахрайство.

Шахрайство - це навмисно перекручене або неточне відображення суті господарських операцій та формування на цій базі заздалегідь недостовірної фінансової звітності.

Разом з тим існує інша природа відхилень - це помилки, здійснені через неухважність працівників, їх низьку кваліфікацію та некомпетентність, інколи - недбальство, а також помилки, зумовлені безпосередньо недосконалістю системи бухгалтерського обліку на підприємстві та діючого законодавства, у тому числі фіскального. Основна відмінність між даними групами – це наявність або відсутність умислу як такого на свідоме формування завідомо неправдивої фінансової інформації. Обидві категорії зумовлюють відхилення:

- від діючого законодавства;
- від нормативно-правових актів, що регулюють діяльність галузі, в якій працює компанія та методологію обліку;
- в результаті недотримання затвердження компанією облікової політики протягом звітного періоду і, як наслідок, відображення в бухгалтерському обліку окремих господарських операцій всупереч таким обліковим політикам;
- унаслідок неправильного віднесення витрат та доходів до відповідних

періодів їх визнання;

- внаслідок неправильного структурування витрат, включення до собівартості продукції витрат, що напряду не пов'язані із створенням готового продукту, покриття окремих видів витрат за рахунок спеціальних джерел, прибутку чи резервів;
- внаслідок виникнення розбіжностей між даними аналітичного та синтетичного обліку, оборотів за сальдо на відповідних рахунках. [4]

Слід пам'ятати, що саме аудитор несе всю повноту відповідальності за виявлення і обґрунтування помилки чи шахрайства в процесі проведення аудиту.[6]

Разом з тим не слід забувати, що можливості аудиту щодо виявлення шахрайства і помилок, які істотно впливають на фінансову звітність компанії, є обмеженими. Тому саме аудитор несе відповідальність за відповідність використаних ним процедур під час аудиту і за висловлену ним остаточну думку в аудиторському висновку, який формується за результатами проведеної аудиторської перевірки. Аудиторський висновок має гарантувати, що істотних помилок чи ознак шахрайства звітності клієнта немає або вони виявлені і, по можливості, виправлені.

Слід відзначити, що в процесі аудиту використовують не тільки фінансову, а й нефінансову інформацію. Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства, визначення ефективності використання фінансових, трудових і матеріальних ресурсів компанії аудитор має вивчити особливості ведення бізнесу суб'єктів перевірки, використовувати всі наявні дані про сферу його діяльності. Саме тому на ринку особливо цінуються аудиторські компанії із значним досвідом перевірки суб'єктів конкретної галузі господарювання.

Таким чином, для аудитора необхідно не тільки мати теоретичні знання про інформаційне забезпечення аудиту, а й володіти знаннями про сферу діяльності суб'єкта аудиторської перевірки, особливості його роботи, додаткові обмеження, встановлені регулятором тощо.

Отже, ми підходимо до важливого етапу підготовки та проведення будь-якої аудиторської перевірки – до визначення основного інформаційного та нормативно-правового забезпечення її проведення.

1.2. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення аудиту фінансової звітності підприємств

Під інформаційним забезпеченням аудиту як правило розуміють впорядковану сукупність інформації, яку збирають та використовують на різних стадіях аудиторської перевірки. Основою інформаційного забезпечення аудиту є та економічна, правова та фінансова інформація, що характеризує та регламентує галузеву і фінансово-господарську діяльність суб'єктів аудиту.

Звичайно, перш за все інформацію про фінансово-господарську діяльність компанії аудитор отримує з даних та реєстрів бухгалтерського обліку, управлінських реєстрів, статистичної, податкової та бухгалтерської звітності. В процесі проведення аудиту використовують також дані, отримані із зовнішніх джерел: контрагентів, банків, страхових компаній, юридичних та консалтингових фірм. Окреме місце в інформаційній базі аудиту займає нормативна, законодавча та довідкова інформація.

За змістом інформація, яку використовують в аудиті та контролі, більшість дослідників поділяють на законодавчу, планову, технологічну, договірну, організаційно-управлінську та фактографічну. [7]

Основними законодавчими та нормативними актами, які регулюють порядок складання фінансової звітності та використовуються під час аудиту, є:

- Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями); [8]
- Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XI; [1]
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства

фінансів України від 07.02.2013 № 73; [2]

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628; [9]
- П(с)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 15.03.2000 за № 161/4382; [10]
- Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000 р. № 302 «Про Примітки до річної фінансової звітності»; [11]
- Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433; [12]
- Перелік послуг, які можуть надавати аудиторі (аудиторські фірми): рішення АПУ від 22.12.2011 № 244/14; [5]
- МСА 700 «Формування думки та надання звіту щодо фінансової звітності»; [13]
- МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора»; [14]
- МСА 800 «Особливі міркування - аудит фінансової звітності, складеної відповідно до концептуальних основ спеціального призначення». [4, 15]

Планову інформацію аудитор отримує поточних та майбутніх планів, які формуються безпосередньо на суб'єкті аудиторської перевірки.

Технологічна інформація містить відомості про особливості та технології здійснення виробництва, технічні й технологічні умови експлуатації обладнання і технологічних ліній, технічні умови якості та ін. Основними джерелами такої інформації є проектна документація, технічні паспорти та інші документи, які використовує суб'єкті перевірки для організації технологічних процесів.

До організаційно-управлінської інформації відносять статутні документи суб'єкта перевірки, внутрішні правила, накази, посадові інструкції та ін.

Фактографічна інформація характеризує об'єкт аудиту на основі даних, що відображені у його первинних документах, реєстрах синтетичного та аналітичного обліку, податковій та бухгалтерській звітності.

Інформаційне забезпечення аудиту відіграє вагомую роль у забезпеченні якості та достовірності аудиторських процедур при аудиті фінансової звітності. Цей процес охоплює достатньо широке коло дій та ресурсів, що необхідні для підготовки, обробки та аналізу фінансової інформації.

Серед основних аспекти інформаційного забезпечення аудиту фінансової звітності можна виокремити:

- Формування фінансової звітності: даний процес визначає процес збору, обробки та аналізу фінансової інформації відповідно до облікової політики компанії, національних та міжнародних стандартів звітності.
- Система внутрішнього контролю: розробка та впровадження ефективних систем контролю допомагає зменшити кількість помилок та уникнути шахрайства в роботі з фінансовою інформацією.
- Програмне забезпечення та автоматизація процесів: використання в роботі бухгалтерії спеціалізованих програм дає можливість більш ефективно використовувати наявні трудові ресурси.
- Доступність, захищеність та достовірність інформації: інформаційна система компанії має бути доступною для визначеного кола користувачів, а також забезпечувати захищеність та цілісність даних.
- Дотримання законодавчих вимог та стандартів: інформаційне забезпечення повинно відповідати всім вимогам та нормам, які стосуються підготовки фінансової звітності та проведення аудиту.

Дані аспекти спільно створюють надійне підґрунтя для здійснення аудиту фінансової звітності та, за умови правильно використання, створюють високий рівень довіри до звітності та інших даних, що публікуються компанією.

Окремо в контексті автоматизації інформаційного забезпечення проведення аудиторської перевірки слід виокремити інноваційні технологічні інструменти. Сучасні технології, такі як хмарні рішення, штучний інтелект та

глобальна аналітика даних, значно спрощують та полегшують процеси підготовки фінансової звітності та аудиту.

Прикладом такого інноваційного підходу на ТОВ «ТЦП «ПГІ» є впровадження окремих серверів віддаленого доступу для різних структурних підрозділів та хмарного сервісу для забезпечення документообігу. Так, після укладання будь-якого договору купівлі-продажу фінансового інструменту, працівник відповідного відділу забезпечує його сканування (у випадку, якщо угоду укладено в паперовому варіанті) та розміщення на хмарному сервері у чітко каталогізованому місці. Подальша обробка документу працівниками інших відділів, в тому числі бухгалтерської служби, здійснюється автоматично методом віддаленого доступу до файлу.

Автоматизовані системи також можуть виявляти аномалії та визначати підвищені ризики, що сприяє зростанню ефективності та точності майбутніх аудиторських процедур.

1.3. Особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку України

Основною відмінністю проведення аудиту професійних учасників фондового ринку від інших компаній є необхідність дослідження відповідності показників компаній нормативам пруденційного нагляду, затвердженим НКЦПФР, а також той факт, що право здійснення аудиторської перевірки таких товариств мають виключно аудиторські фірми, які внесені у відповідний реєстр, затверджений НКЦПФР та НБУ.

Розглянемо особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку на прикладі обов'язкового аудиту фінансової звітності ТОВ «ТЦП «ПГІ».

Під час проведення аудиту діяльності Товариства згідно з Положенням щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та

вимогами до системи управління ризиками, затвердженими рішенням НКЦПФР від 01.10.2015 р. № 1597, було виявлено наступні результати (табл. 1.1):

- Регулятивний капітал (власні кошти) Товариства в кожному з чотирьох кварталів 2023 року перевищував мінімальний розмір статутного капіталу в розмірі 7 000 000,00 грн.
- Норматив адекватності регулятивного капіталу Товариства відповідав нормативному значенню, яке має бути більше 8%, у всіх чотирьох кварталах 2023 року.
- Норматив адекватності капіталу першого рівня Товариства відповідав нормативному значенню, яке має бути не менше 4,5%, протягом усіх чотирьох кварталів 2023 року.
- Коефіцієнт фінансового левериджу Товариства відповідав нормативному значенню, яке має бути від 0 до 3, в усіх чотирьох кварталах 2023 року.
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності Товариства протягом 2023р. відповідав нормативному значенню, яке має бути не менше 0,2.

Таблиця 1.1

Розрахунок пруденційних показників ТОВ «ТЦП» ПГІ»

Дата, станом на яку здійснено розрахунок пруденційних нормативів	I квартал 2023 р.	II квартал 2023 р.	III квартал 2023 р.	IV квартал 2023 р.
Регулятивний капітал (власні кошти), грн.	8 367 397,35	7 891 790,10	8 593 389,02	9 931 919,71
Норматив адекватності регулятивного капіталу, %	40,1435	37,4779	63,6827	71,7553
Норматив адекватності капіталу першого рівня, %	40,1435	37,4779	63,6827	71,7533
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,0107	0,0477	1,6231	0,0344
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	28,7360	8,5104	1,3315	17,0675

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП» ПГІ»]

Відповідно до Рішення Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, яка здійснює регулювання ринку капіталів в Україні, «Про затвердження «Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з торгівлі цінними паперами» № 1597 від 01.10.2015 р. Товариство, як ліцензіат, зобов'язане дотримуватись встановлених нормативів пруденційного нагляду. [16]

Завдяки моніторингу економічної ситуації і грамотним управлінським рішенням в 2023р. показники пруденційного нагляду знаходились в межах норми.

Зазначені результати аудиту свідчать про те, що Товариство дотримувалося всіх вимог і нормативів, встановлених регуляторами фондового ринку, і правильно розрахувало пруденційні показники у відповідності з усіма нормативними вимогами.

Особливості формування інвестиційних ресурсів Товариства можна аналізувати через призму комплексного підходу до залучення та ефективного використання капіталу на фондовому ринку України. Це підприємство, здійснюючи професійну діяльність на фондовому ринку, використовує ряд стратегій та механізмів для формування своїх інвестиційних ресурсів, що включає:

- Фірма активно користується фундаментальним та технічним аналізом ринку для визначення потенційно прибуткових інвестиційних можливостей. Аналіз трендів ринку, фінансових звітів компаній та макроекономічних показників дозволяє фірмі ефективно розподіляти інвестиційні ресурси.
- Через емісію власних цінних паперів або прями інвестиційні договори фірма приваблює капітал від приватних і корпоративних інвесторів, розширюючи таким чином свою базу інвестиційних ресурсів.
- Стратегічні партнерства з банками та іншими фінансовими установами дозволяють фірмі отримувати доступ до додаткових ресурсів через кредитні лінії або інші фінансові інструменти.

- Підприємство вкладає ресурси в розробку нових фінансових продуктів та інструментів, які відповідають змінам на ринку та потребам інвесторів, забезпечуючи тим самим зростання та інноваційний розвиток.

Організація та форми безготівкових розрахунків Товариства зумовлені необхідністю забезпечення ефективного, безпечного та прозорого фінансового обігу в рамках здійснення професійної діяльності на фондовому ринку капіталу України. Для цього компанія впроваджує ряд специфічних методів і процедур, які охоплюють:

- Банківські перекази. Організація здійснює безготівкові розрахунки через банківські перекази, використовуючи платіжні доручення, банківські гарантії, акредитиви та інші інструменти. Це забезпечує юридичну захищеність та фіксацію всіх фінансових операцій.
- Облік та аудит безготівкових операцій. Компанія веде строгий облік усіх безготівкових операцій, використовуючи сучасні бухгалтерські програми, які дозволяють автоматизувати облік фінансових транзакцій та забезпечувати високий рівень прозорості діяльності. Регулярний аудит здійснюється з метою перевірки правильності фінансових операцій та дотримання нормативних вимог, що включає зовнішній та внутрішній аудит.
- Дотримання нормативно-правових вимог. Компанія строго слідкує за дотриманням законодавчих та регуляторних вимог у сфері безготівкових розрахунків, зокрема в частині відмивання грошей (AML) та фінансування тероризму (CFT), що забезпечує високий рівень довіри з боку клієнтів та партнерів.

Такий комплексний підхід до організації безготівкових розрахунків дозволяє ТОВ «ТЦП «ПГІ» ефективно керувати фінансовими потоками, оптимізувати витрати, забезпечувати високий рівень безпеки та відповідність всім вимогам сучасного фінансового регулювання.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Слід зазначити, що аудит фінансової звітності є надзвичайно важливим елементом роботи господарюючих суб'єктів, оскільки його проведення дозволяє виявити потенційні помилки, викривлення та перекручення, допущені при складанні звітності, а також оцінити роботу бухгалтерської служби товариства.

Для перевірки фінансових звітів аудитор попередньо має зібрати великий об'єм інформації про свого клієнта, вивчити облікові політики, ознайомитись з принципами та методами бухгалтерського обліку та упевнитись, що фінансова звітність складена відповідно до загальноприйнятих законодавчих норм.

Існують певні відмінності у проходженні аудиту професійними учасниками фондового ринку в порівнянні із іншими суб'єктами господарювання. Зокрема, для таких компаній аудит є обов'язковим, при чому не тільки періодичний щорічний, але й в багатьох інших випадках (зміна КБВ, виплата дивідендів, подання документів на отримання додаткової ліцензії тощо). Також існує обмежене коло аудиторських фірм, які мають право перевіряти фінансові компанії. І нарешті, окрім самої фінансової звітності, аудитори додатково мають перевіряти дотримання такими компаніями нормативів пруденційного нагляду. У даному розділі був проведений розрахунок таких показників, проведено аналіз їх динаміки та відповідності встановленим нормативам. Зокрема, змальовано позитивну динаміку зміни регулятивного капіталу та його адекватності, коефіцієнтів фінансового левериджу та абсолютної ліквідності.

Таким чином, аудиторський висновок та фінансова звітність професійних учасників ринків капіталу є джерелом інформації як про фінансовий стан та результати діяльності, так і про професіоналізм управлінської команди.

РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АУДИТУ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТОРГІВЕЦЬ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ «ПЕРША ГЛОБАЛЬНА ІНІЦІАТИВА»

2.1. Загальна основа формування фінансової звітності для проходження аудиту

З метою аналізу основних засад, принципів та основ формування фінансової звітності підприємств, у даному розділі ми розглянемо процес підготовки до проходження щорічного аудиту Товариства з обмеженою відповідальністю «Перша глобальна ініціатива». Дане Товариства займає лідерські позицію та є найбільшим в західному регіоні ліцензованим НКЦПФР фінансовим посередником за результатами 2020р. та 2021років як за кількістю, так і за обсягом укладених договорів на ринку цінних паперів. [17]

У зв'язку із статусом суспільно важливого підприємства, деталі діяльності та фінансова звітність Товариства на період повномасштабної агресії зі сторони Російської федерації має обмежений доступ, зокрема аудиторський висновок та звітність за 2023р. станом на поточну дату не опубліковані, тому автору не вдалось використати всі необхідні дані за 2022-2023р.

Разом з тим, очевидно, що події 2022-2023р. в Україні мали, подекуди, вирішальний вплив на поточний фінансовий стан та проміжні результати діяльності суб'єктів господарювання, тому при аналізі відповідних показників автор використав максимально можливий доступний спектр такої інформації.

Фінансова звітність компанії є звітністю загального призначення, що сформована з метою достовірного розкриття інформації щодо фінансового стану, фінансових результатів діяльності та руху грошових коштів Товариства для задоволення інформаційних потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів для прийняття ними виважених управлінських та стратегічних рішень. Концептуальною основою фінансової звітності компанії є Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) разом із Міжнародними стандартами

бухгалтерського обліку (МСБО) та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ), видані Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО), що опубліковані на веб-сайті Міністерства фінансів України.

Готова фінансова звітність має чітко та без зауважень відповідати всім вимогам чинних Стандартів з урахуванням змін, внесених РМСБО, дотримання яких забезпечує достовірне відображення інформації у фінансовій звітності, а саме: зрозумілої, доречної, зіставної, повної та достовірної.

При складанні фінансової звітності Товариство керується також вимогами національних нормативних актів щодо організації ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, в тій частині, що не суперечать вимогам МСФЗ.

Ключову роль в процесі підготовки фінансової звітності є процес визначення справедливої вартості інструментів капіталу та подання інформації щодо них, включаючи методологію та процес проведення дооцінки/уцінки таких інструментів.

Принципи здійснення обліку та формування звітності Товариства базуються на Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковому кодексі України, МСФЗ, МСБО та інших нормативно-правових актах. Фінансова звітність Товариства сформована виходячи із справедливої вартості або амортизаційної собівартості фінансових інструментів, як того вимагає МСФЗ 9 "Фінансові інструменти". [18]

Проведення оцінки справедливої вартості проводиться на базі методів оцінки фінансових інструментів, описаних у МСФЗ 13 "Оцінки за справедливою вартістю". [19] Такі методи включають визначення справедливої вартості як ціни, яка могла б бути отриманою за продаж певного активу, або оплачена за погашення зобов'язання у стандартній операції між класичними учасниками ринку на дату проведення оцінки. Наприклад, такі дані можуть бути отримані із біржових котирувань фінансового інструменту, або даних про поточну ринкову вартість іншого аналогічного активу, за результатом аналізу дисконтованих грошових потоків або із використанням інших моделей визначення справедливої

вартості. Потенційна справедлива вартість фінансових активів і зобов'язань має визначатись із використанням всієї наявної інформації про конкретний ринок, де може бути оцінено такий фінансовий інструмент і відповідних методів оцінки [20]

Фінансова звітність Товариства сформована виходячи з припущення про безперервність його діяльності, відповідно до якого продаж активів і оплата зобов'язань здійснюються в процесі звичайної діяльності. Фінансова звітність Товариства не містить коригування, які мали би бути проведені в тому випадку, якби воно в певний момент у майбутньому було змушене припинити звичну для себе діяльність із будь-яких причин.

Формування фінансової звітності є процесом, що включає в себе декілька ключових етапів. Цей процес визначається не тільки міжнародними стандартами звітності, але й обліковою політикою самої компанії. Зокрема, можна визначити наступні етапи формування фінансової звітності:

Збір фінансової інформації за певний період часу, що полягає у накопиченні різних фінансових даних, що відображає фінансові операції та стан товариства. Такі дані можуть включати інформацію про необоротні та оборотні активи, фінансові зобов'язання, доходи та витрати.

Систематизація та обробка даних. Наступним кроком є класифікація та систематизація накопиченої інформації відповідно до облікової політики та МСФЗ, тобто розподіл та рознесення фінансових даних за різними категоріями та обліковими реєстрами, що відображають різні аспекти діяльності компанії.

Безпосередньо формування фінансових звітів на основі оброблених фінансових даних.

Проходження аудиту та формування аудиторського висновку. Даний етап допомагає забезпечити надійність та точність інформації, що міститься у звітах, та підвищує рівень довіри зовнішніх стейкхолдерів. У випадку з професійними учасниками фондового ринку такий аудит є обов'язковим.

Публікація даних аудиторського висновку та фінансової звітності компанії. Така публікація здійснюється, як правило, на офіційному веб сайті компанії та дає можливість доступу до необхідної інформації всім зацікавленим сторонам.

Взаємодія всіх цих етапів утворює основу для формування достовірної та інформативної фінансової звітності, яка є важливим інструментом для управління та прийняття рішень як в межах компанії, так і для зовнішніх користувачів.

2.2. Облікова політика як фундамент побудови системи бухгалтерського обліку та звітності на підприємстві

В сучасних умовах, невідворотних глобальних змін та кризових явищ в економіці, в тому числі зумовлених війною, кінцевою метою діяльності суб'єктів господарювання є зниження витрат для забезпечення отримання максимального прибутку та сприяння формуванню та поданню повної та достовірної фінансової звітності. [21]

Облікова політика, в свою чергу, є передумовою та складовою частиною фінансової звітності і розробляється кожною компанією в Україні самостійно. Основна її мета – забезпечити отримання повної та достовірної інформації про фінансовий і майновий стан компанії та результати її діяльності, яка необхідна внутрішнім та зовнішнім користувачам фінансової звітності для прийняття відповідних управлінських та інвестиційних рішень. [21]

Облікові політики – це конкретні принципи, базиси, домовленості, методології та практики, що застосовуються суб'єктом господарювання при формуванні та поданні фінансової звітності. МСФЗ наводить окремі облікові політики, що мають дати змогу сформуванню такої фінансової звітності, яка буде включати повну, доречну та достовірну інформацію про фінансові операції, а також інші події та умови, до яких вони застосовуються.

Товариство формує та впроваджує свою облікову політику послідовно для аналогічних операцій, інших подій та умов, якщо МСФЗ чітко не вимагає або не

дозволяє визначення переліку статей, для яких відмінні політики можуть бути застосовані. [20]

З метою детальнішого огляду облікових політик компаній та їх впливу на кінцеві фінансові результати їхньої діяльності, розглянемо облікові політики ТОВ «ТЦП «ПГІ». Для прикладу, важливим аспектом є порядок визнання активів та зобов'язань та проведення оцінки фінансових інструментів. Зазвичай, підприємства визнають фінансовий актив або фінансове зобов'язання у своєму балансі відповідно до вимог МСФЗ тоді, і тільки тоді, коли такий інструмент є предметом закріплених угод. Операції з набуття або відчуження фінансових інструментів визнаються із застосуванням обліку за датою проведення розрахунку, який передбачає припинення визнання фінансового інструменту і визнання збитку або прибутку від конкретної операції саме на дату здійснення його поставки (передачі).

За строком виконання фінансові активи та зобов'язання в обліковій політиці розділяють на довгострокові (термін поставки/виконання більше 365 днів) та поточні (термін поставки/виконання менше 365 днів від звітної дати).

Товариство визнає наступні категорії фінансових активів:

- активи, що оцінюються за справедливою вартістю, із відображенням результату переоцінки у складі доходів або витрат відповідного періоду;
- активи, що оцінюються за амортизованою собівартістю.

При здійсненні довгострокових інвестицій передбачено облік інструментів капіталу саме за справедливою вартістю з відображенням суми переоцінки в складі іншого сукупного доходу.

Товариство визнає такі категорії фінансових зобов'язань:

- зобов'язання, що оцінені за амортизованою собівартістю;
- зобов'язання, оцінені за справедливою вартістю, із відображенням результату переоцінки у складі доходів або витрат відповідного періоду.

Під час первинного визнання фінансового інструменту (як активу, так і зобов'язання), Товариство оцінює їх за справедливою вартістю, а, при припиненні визнання фінансового активу, повну різницю між балансовою

вартістю та отриманою за неї компенсацією (включаючи будь-який новий отриманий актив мінус будь-яке нове взятє зобов'язання) відображають у складі прибутку або збитку відповідного періоду. [19]

Фінансовий актив оцінюється за амортизованою собівартістю, якщо метою його придбання є вигоди від майбутніх грошових потоків, а договірні чи емісійні умови такого активу передбачають генерування відносно сталих грошових потоків від погашення основної суми та процентів (купонних виплат) по ній.

Для прикладу, до фінансових активів, що оцінюються за амортизованою собівартістю, Товариство відносить депозити із фіксованою ставкою процента, облігації внутрішньої державної позики, корпоративні облігації українських емітентів, що включені до біржового списку, дебіторську заборгованість із наданих відсоткових позик тощо.

Товариство оцінює їх за амортизованою собівартістю, застосовуючи метод ефективного відсотка.

Здійснюючи аналіз дисконтованих грошових потоків, Товариство використовує метод ефективного відсотку, обираючи одну чи кілька ставок дисконту, що відповідають діючим на ринку нормам доходу для фінансових інструментів, які мають в основному подібні умови і характеристики, включаючи кредитну якість інструмента, залишок строку, протягом якого ставка відсотка за контрактом є фіксованою, а також залишок строку до погашення основної суми та валюту, в якій здійснюватимуться платежі.

До фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю, з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку, відносяться акції та частки господарських товариств.

Щоб не переобтяжувати дану роботу великим об'ємом інформації, розглянемо лише окремий елемент облікової політики – політику щодо визнання, переоцінки та обліку дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість та інші фінансові активи визнаються активом, якщо існує висока ймовірність отримання Товариством майбутньої економічної вигоди від їхньої реалізації та може бути достовірно визначена сума такої вигоди.

Довгострокова дебіторська заборгованість первісно визнається за теперішньою вартістю суми до отримання, а при подальшій оцінці різниця між теперішньою вартістю та номінальною сумою амортизується і визнається відсотковим доходом.

Поточну дебіторську заборгованість без встановленої ставки відсотка Товариство визнає за сумою первісного рахунку або іншого первинного бухгалтерського документу, якщо вплив можливого дисконтування є несуттєвим, тобто різниця між теперішньою вартістю і номінальною складає менше 10%. В сучасних умовах, практично що всієї дебіторської заборгованості вплив дисконтування є суттєвим через високу ринкові ставки за кредитами МСБ. Тому Товариство в більшості випадків оцінює дебіторську заборгованість за теперішньої (приведеною) вартістю.

На прикладі облікової політики щодо обліку дебіторської заборгованості ми бачимо, наскільки вирішальною є саме робота бухгалтера, який на основі своїх суджень часто може суттєво впливати на порядок визнання та оцінки окремих активів, наприклад створення резерву сумнівних боргів та визначення розміру відрахувань до нього, визначення ставок дисконту для дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості тощо. З одного боку, це накладає серйозну відповідальність на обліковця, але з іншого – надає йому широкий простір для «маневру цифрами», оскільки сучасні МСФЗ повсякчас не містять чітких математичних моделей визначення певних параметрів чи коефіцієнтів, а покладають цю місію саме на бухгалтерів компаній.

Отже, слід наголосити, що сукупність затверджених на Товаристві облікових політик щодо практики визнання та оцінки окремих категорії активів та зобов'язань є важливим засобом досягнення різних цілей компанії, спрямованих на спрощення та покращення його діяльності. Вона одночасно може бути і способом уніфікації облікових процедур та зниження трудозатрат на їхнє проведення, й інструментом управління доходами, витратами, а через них – і фінансовими результатами підприємства, а також і засобом оптимізації податкового навантаження підприємства. За рахунок застосування облікових

політик, що чітко відповідають потребам окремої компанії, можна суттєво впливати на показники його діяльності, майновий і фінансовий стан, ліквідність, платоспроможність, а також потенційну інвестиційну привабливість. Крім того, що також важливо, правильне впровадження облікових політик на фоні чіткого планування фінансових потоків дозволяє спрогнозувати майбутні показники компанії та завчасно вжити заходів для їх покращення.

2.3. Аналіз показників фінансової звітності ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша глобальна ініціатива»

Проаналізуємо діяльність підприємства за допомогою коефіцієнтного аналізу таких показників як: ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності.

Аналіз ліквідності підприємства можна провести за допомогою таких показників як: коефіцієнти загальної, швидкої та абсолютної ліквідності (табл. 2.1):

Таблиця 2.1.

Показники ліквідності ТОВ «ТЦП «ПГІ»

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Коефіцієнт загальної ліквідності	11.10	20.38	13.87
Коефіцієнт швидкої ліквідності	10.80	20.14	13.48
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2.11	2.85	13.21

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП «ПГІ»]

Таблиця 2.1 відображає показники ліквідності ТОВ «ТЦП „ПГІ“» за період трьох років: 2021, 2022 і 2023 років. Ці показники грають важливу роль в оцінці фінансової стабільності та здатності компанії виконувати свої фінансові зобов'язання.

Першим показником є Коефіцієнт загальної ліквідності, який вказує на здатність компанії виконувати поточні зобов'язання за рахунок поточних активів. За тривалий період часу спостерігається значне збільшення цього показника, з 11.10 у 2021 році до 20.38 у 2022 році, а потім зниження до 13.87 у 2023 році. Цей

тренд може свідчити про те, що компанія збільшила свою ліквідність в 2022 році, але потім знову зіткнулася зі збільшенням поточних зобов'язань у 2023 році.

Другий показник, Коефіцієнт швидкої ліквідності, враховує можливість компанії виконати свої зобов'язання, виключаючи інвентар. Спостерігається аналогічний тренд: зростання з 10.80 у 2021 році до 20.14 у 2022 році і подальше зниження до 13.48 у 2023 році. Це може свідчити про те, що компанія спочатку збільшила свою швидкість виконання зобов'язань, але потім знову стикнулася з певною нестабільністю. [22]

Третій показник, Коефіцієнт абсолютної ліквідності, визначає спроможність компанії виконати зобов'язання, використовуючи лише грошові кошти та їх еквіваленти. Цей показник вибухово зростає з 2.11 у 2021 році до 2.85 у 2022 році, але потім демонструє дуже значне збільшення до 13.21 у 2023 році. Цей тренд вказує на те, що компанія зібрала більше грошових ресурсів у 2023 році для забезпечення своєї фінансової стабільності.

Отже, аналіз показників ліквідності ТОВ «ТЦП «ПГІ» на періоді з 2021 по 2023 роки свідчить про значні зміни в фінансовій стабільності компанії. Коефіцієнти загальної та швидкої ліквідності демонструють зростання, яке може бути пов'язане з покращенням поточних активів у 2022 році, але в подальшому відзначається спадом у 2023 році, що вказує на нестабільність. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує різке збільшення у 2023 році, що може вказувати на збір грошових ресурсів для фінансової стабільності. (рис. 2.1)

Разом з тим, різке зростання коефіцієнту абсолютної ліквідності може бути зумовлено суто законодавчими змінами – починаючи із 01.07.22р. поступово, кожних 6 місяців, НКЦПФР збільшувала фактичний норматив початкового капіталу для інвестиційних фірм, відповідно відбувалось зростання мінімально необхідного обсягу абсолютно ліквідних активів на балансі компанії, що має дилерську ліцензію на здійснення операцій на ринку капіталів.

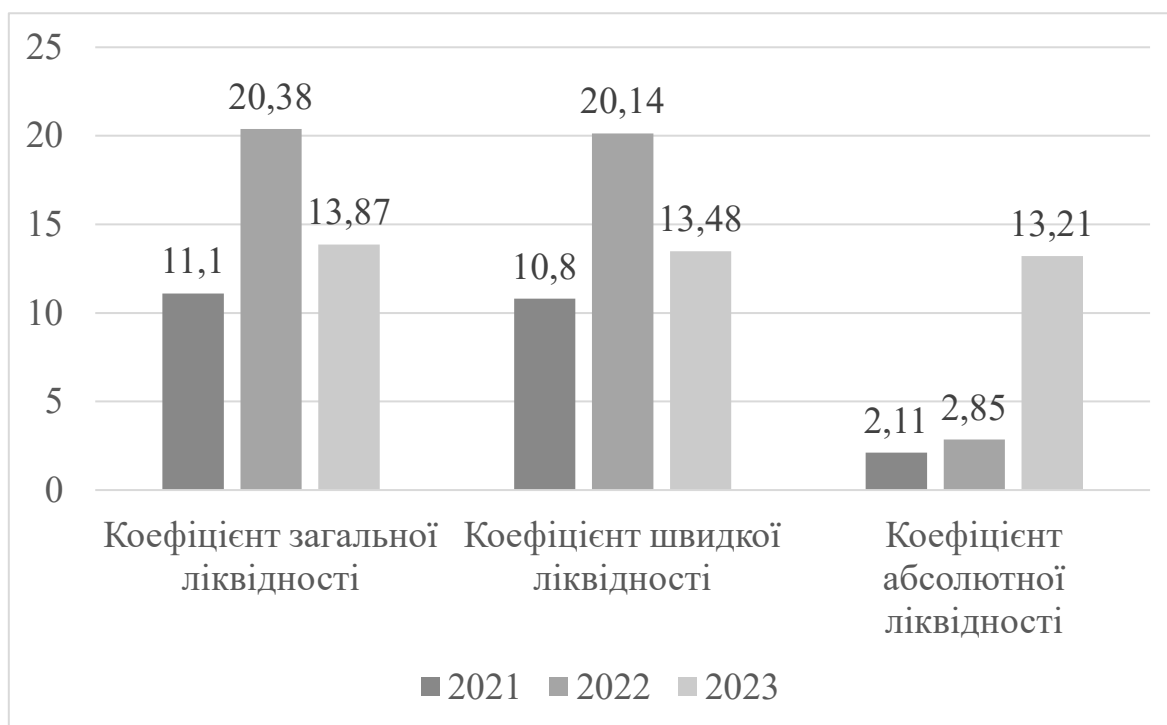

Рис.2.1 Показники ліквідності ТОВ «ТЦП «ПГІ»

Для аналізу фінансової стійкості використаємо такі показники: коефіцієнти автономії, фінансування, маневреності власного капіталу та забезпечення власними оборотними засобами (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Показники фінансової стійкості ТОВ «ТЦП «ПГІ»

Показник	Нормативне значення	Роки		
		2021	2022	2023
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0.90	0.87	0.94
Коефіцієнт фінансування	$\geq 0,5$	0.042	0,037	0.061
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Оптимальне значення дорівнює 0,5.	0.162	0.177	0.850
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	Мінімальне значення цього показника — 0,1	0.910	0.950	0.928

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП« ПГІ»]

Отже, показники фінансової стійкості ТОВ «ТЦП «ПГІ» знаходяться на задовільному рівні, хоча необхідно їх покращувати, щоб підприємство було більш стійким. Коефіцієнт автономії, який визначає відношення власного

капіталу до загальних ресурсів компанії, показує, що усі роки він перевищує нормативне значення 0.5. Це свідчить про те, що підприємство має стабільний рівень власних ресурсів і може витримувати фінансові труднощі. Коефіцієнт фінансування, що визначає відношення позикових коштів до власного капіталу, також перевищує нормативне значення 0.5 в усі роки. Це свідчить про те, що компанія надто не залежить від зовнішнього боргового фінансування і має досить стабільну фінансову позицію. Коефіцієнт маневреності власного капіталу, який показує, наскільки легко підприємство може використовувати свій власний капітал для розвитку і інвестування, в 2023 році значно збільшився порівняно з попередніми роками. Це може свідчити про покращення фінансових можливостей підприємства в цьому напрямку. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, який показує, яку частку оборотних активів підприємство може покрити власним капіталом, також перевищує мінімальне значення 0.1 в усі роки. Це свідчить про те, що підприємство має достатні ресурси для забезпечення своєї поточної діяльності. [23]

Щодо показників рентабельності, то використаємо для аналізу підприємства такі коефіцієнти: рентабельності активів, власного капіталу та діяльності (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Показники рентабельності ТОВ «ТЦП «ПГІ»

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Коефіцієнт рентабельності активів	0.16	0.21	0.32
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0.17	0.28	0.34
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0.28	0.35	0.23

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП« ПГІ»]

Отже, серед показників рентабельності позитивне значення мають коефіцієнти рентабельності діяльності, а коефіцієнти рентабельності активів та власного капіталу потребують покращення. Це може свідчити про покращення управлінської ефективності та здатності компанії генерувати прибуток від своєї основної діяльності. Однак, важливо врахувати, що коефіцієнт рентабельності

діяльності в 2023 році трошки зменшився порівняно з попереднім роком, що може вказувати на потребу уважніше вивчення факторів, що впливають на цей показник.

Використовуючи фінансову звітність підприємства ТОВ «ТЦП «ПГІ», проаналізуємо за допомогою структурного аналізу склад активів та капіталу даного підприємства за період з 2021 по 2023 роки. Зменшення питомої ваги необоротних активів у 2022 році може вказувати на більшу ліквідність та готовність до інвестицій або реагування на зміни в ринкових умовах. З іншого боку, знову зростаюча питома вага оборотних активів у 2023 році може свідчити про стремління до збільшення обсягу запасів або дебіторської заборгованості (рис 2.2).

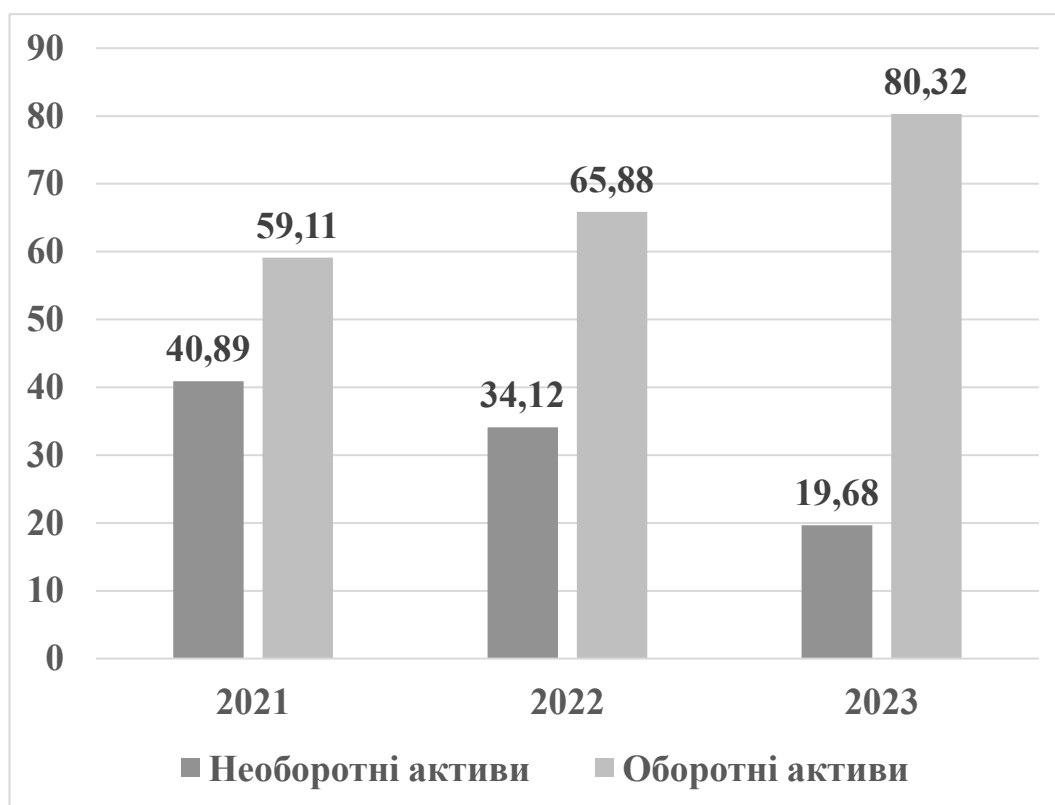

Рис. 2.2 Структура активів на ТОВ «ТЦП «ПГІ» з 2021-2023 роки, %

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП« ПГІ»]

Окремо слід розглянути структуру власного капіталу підприємства задля розуміння динаміки його зміни останні 3 роки (табл. 2.4.):

Таблиця 2.4

Структура власного капіталу ТОВ «ТЦП «ПГІ»

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п. п.	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Власний капітал	100	100	100		
Зареєстрований (пайовий) капітал	13.81	67.69	44.06	53.88	-23.63
Резервний капітал	3.59	3.63	4.13	0.04	0.5
Нерозподілений прибуток	27.30	28.77	51.87	1.47	23.1

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП« ПГІ»]

Аналізуючи структуру власного капіталу ТОВ «ТЦП«ПГІ» за період з 2021 по 2023 роки, можна визначити значущі зміни у складі та розподілі капіталу. Власний капітал залишається стабільним, складаючи 100% усієї структури власного капіталу протягом всього періоду.

Проте зареєстрований (пайовий) капітал відзначається зростанням з 13,81% у 2021 році до 67,69% у 2022 році, але потім відбувається значне зниження до 44,06% у 2023 році. Ці зміни можуть свідчити про великі інвестиції або залучення нових інвесторів в 2022 році, а в 2023 році можливо відбулися зменшення інвестицій.

Резервний капітал збільшується незначно з 3,59% у 2021 році до 3,63% у 2022 році, а потім до 4,13% у 2023 році. Відхилення від року до року є досить мінімальними, і це може вказувати на невелике збільшення резервного капіталу як результат прибутку після оподаткування.

Нерозподілений прибуток відзначається помітним зростанням з 27,30% у 2021 році до 28,77% у 2022 році, але основний ріст стався у 2023 році, коли його питома вага склала 51,87%. Ці зміни можуть відображати високий рівень прибутку в 2023 році.

Загальна структура власного капіталу залишається стабільною з вагою 100%, але вагові зміни в розподілі між зареєстрованим капіталом, резервним

капіталом і нерозподіленим прибутком вказують на вплив стратегічних рішень та фінансових факторів на діяльність підприємства протягом цього періоду. [24]

Серед показників ділової активності виберемо такі для аналізу підприємства: коефіцієнти оборотності активів, оборотності матеріальних запасів, основних засобів та власного капіталу (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Показники ділової активності ТОВ «ТЦП «ПГІ»

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Коефіцієнт оборотності активів	1,4	1,3	1,65
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	6,02	2,17	7,35
Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,61	0,74	0,54
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,8	1,24	1,16

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП« ПГІ»]

Отже, показники ділової активності є не надто високими, але такі значення коефіцієнтів оборотності пояснюється специфікою діяльності підприємства, основні засоби яких не можуть мати таку оборотність, як інші підприємства, тож якщо враховувати ці особливості, то можна стверджувати, що показники ділової активності ТОВ «ТЦП «ПГІ» є позитивними.

Розповсюдження COVID-19, що активно розпочалось в квітні 2020р. зумовило значене зниження попиту на послуги Товариства. Разом з тим наголошення на необхідності соціального дистанціювання, впровадження карантинних заходів та переведення частини персоналу на віддалені методи роботи дозволило Товариству зберегти початковий колектив та не проводити скорочення персоналу на період дії карантину. Враховуючи високі ризики захворюваності персоналу, який в межах посадових обов'язків був вимушений контактувати з громадянами України, в тому числі з тими, що поверталися з-за кордону, у червні-липні 2020 р. було продовжено на 2021 році програму медичного страхування працівників Товариства, розпочату із страховою

компанією "УНІКА" 26.06.2019 р. Медичне страхування зберігається й дотепер. [25]

На основі цих даних можна зробити висновок, що підприємство демонструє ріст та стабільність у своєму розвитку.

Для аналізу ділової активності визначимо коефіцієнти кредиторської та дебіторської заборгованостей. (табл. 2.6)

Таблиця 2.6

Показники ділової активності ТОВ «ТЦП» ПГІ»

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованостей	0.2	0.25	0.3
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованостей	11,09	13,03	15,52

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП» ПГІ»]

За період з 2021 по 2023 рік спостерігається зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості з 11,09 до 15,52. Це може свідчити про покращення управління кредитами та збільшення швидкості обороту коштів у компанії. Щодо коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, він також зріс з 0.2 до 0.3 у відповідному періоді. Це означає, що компанія має більше часу на оплату своїх заборгованостей постачальникам, що в деякий спосіб може вказувати на покращення її фінансової стійкості або на покращення в умовах договорів з постачальниками. [24]

Хоча показники оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей не є дуже високими, вони можуть бути пояснені специфікою діяльності підприємства, яке може мати меншу оборотність основних засобів порівняно з іншими галузями. Враховуючи ці особливості, можна зробити висновок, що показники ділової активності ТОВ «ТЦП» ПГІ» є позитивними.

Загальна сума дебіторської заборгованості є 544 тис. грн у 2023 році, що становить значне зменшення порівняно з 867 тис. грн у 2022 році. Ці дані

вказують на певне поліпшення фінансової стійкості компанії та її здатності управляти ризиками неплатоспроможності клієнтів. [26]

У зведеній таблиці доходів та витрат Товариства за 2022-2023 роки представлені ключові фінансові показники, які відображають значущі зміни в фінансовому стані компанії протягом цього періоду. Детальний аналіз цих показників надає можливість краще розібратися у фінансовому розвитку (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

**Зведена таблиця доходів та витрат ТОВ «ТЦП» ПГІ»
за 2022-2023 роки**

Статті	01.01-31.12. 2023 р.	01.01-31.12. 2022 р.	Зміна, тис.грн	Зміна, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	176,775	51,090	125,685	246%
реалізації облігацій державної позики (ОВДП, ОЗДП)	158,738	49,118	109,620	223%
реалізації послуг (комісійна винагорода) за брокерськими договорами	5,193	1,490	3,703	249%
реалізація посередницьких послуг (субброкерська діяльність)	174	482	-308	-64%
дохід від депозитних операцій	60	0	60	-
Інші операційні доходи	349	250	99	39.6%
Інші фінансові доходи	276	273	3	1,1%
Інші доходи	0	2,418	-2,418	-100%
Всього доходів:	177,400	54,031	123,369	228%
Витрати:				
Собівартість реалізованої продукції (фінансові інвестиції)	169,869	48,368	121,501	251.2%
Адміністративні витрати	3,879	3,414	465	23.6%
Інші операційні витрати	23	285	-262	-91.9%
Фінансові витрати	30	21	9	42,9%
Інші витрати	0	3,272	-3,272	-100%
Всього витрат:	173,801	55,360	118,441	214%
Чистий прибуток:	2,951	-1,329	4,280	322%

Джерело: [складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТЦП» ПГІ»]

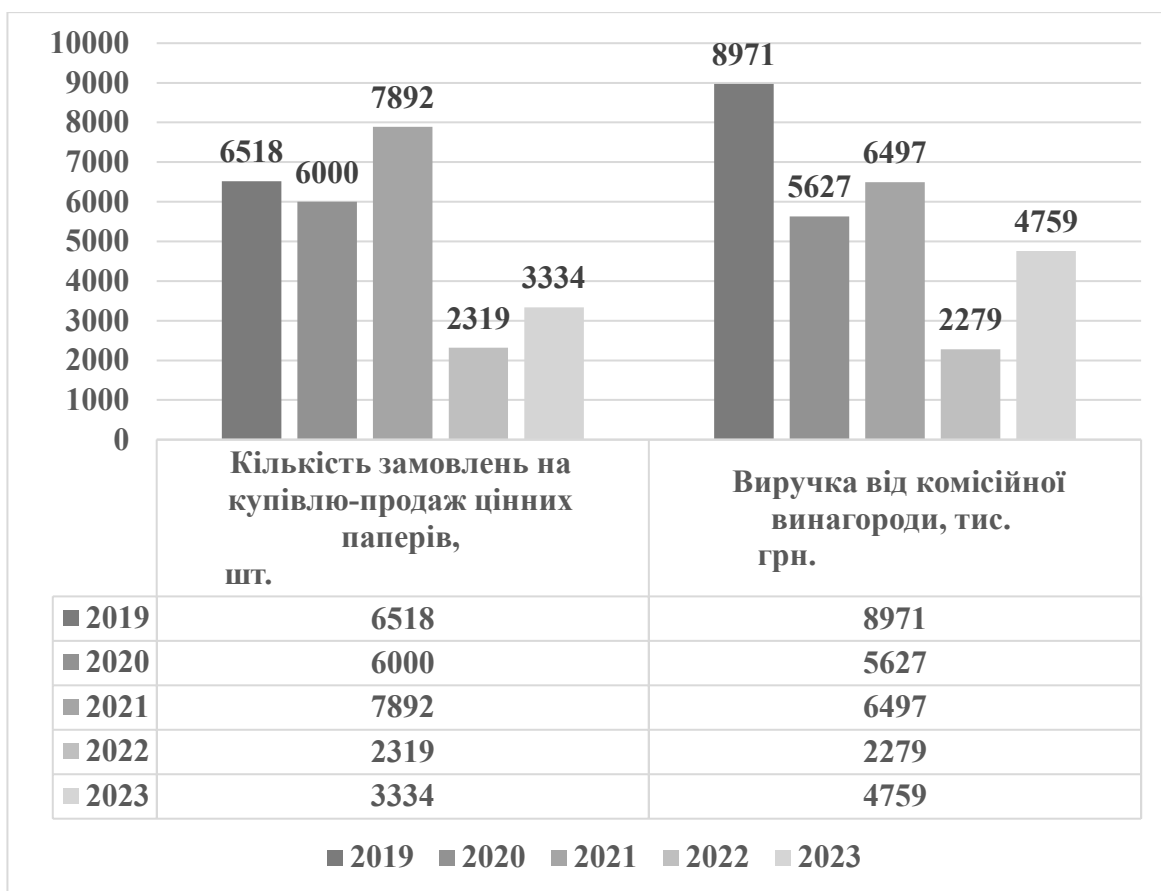
У першому півріччі 2023 року компанія засвідчила значний ріст чистого доходу від реалізації продукції, який склав 246%, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, що свідчить про вдалий результат стратегії продажу

продукції. Також відзначається суттєвий зріст доходу від реалізації облігацій державної позики на 223%, що може бути індикатором успішних інвестиційних рішень компанії. Інші операційні доходи також показали позитивну динаміку, зростаючи на 39.6%, що свідчить про додаткові джерела доходу, ставши більш значущими. Незважаючи на невеликий обсяг, інші фінансові доходи підтримують стабільність. Однак важливо відзначити різке зменшення інших доходів на 100%, що може вказувати на зміни в діяльності компанії.

У підсумку, загальні доходи за перше півріччя 2023 року зросли на 228%, в той час як витрати зросли на 214%, що призвело до зростання чистого прибутку на 322%.

Таким чином, усього доходів за перше півріччя 2023 року зросло на 228%, в той час як витрати зросли на 214%, що призвело до зростання чистого прибутку на 322%. Загалом, ці дані свідчать про позитивні тенденції в фінансовій діяльності компанії протягом вказаного періоду.(рис. 2.3)

Рис. 2.3. Обсяги реалізованих замовлень на купівлю-продаж цінних паперів та виручка від комісійної винагороди

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Аналіз облікової політики та фінансових показників діяльності ТОВ «ТЦП «ПГІ» за 2021 – 2023 роки показав готовність фінансового менеджменту компанії до кризових явищ даного періоду. Очевидно, що була проведена робота із перерозподілу активів на користь оборотних, підвищення ліквідності, фактична відмова від позичкового капіталу на користь власного. Така політика дала можливість підвищити автономність та рентабельність компанії та досягти зростання чистого прибутку в 2023р. на 322% в порівнянні з 2022р. до 3,6 млн. грн.

Такий феноменальний фінансовий результат було досягнуто на фоні більш ніж двократного падіння середньорічної кількості замовлень на купівлю-продаж цінних паперів, укладених за участі Товариства (6,8 тис. щорічно за 2019-2021рр. проти 2,8 тис. щорічно за 2022-2023рр.). На думку автора, цьому сприяло декілька чинників, а саме: зростання майже вдвічі середнього розміру комісійної винагороди від позабіржових угод, перерозподіл витрат із зменшенням їх постійної частини, а також активна робота на ринку облігацій внутрішньої державної позики. Зокрема, за 2022р. Товариством було укладено правочинів з ОВДП на суму більше 600 млн. грн., за 2023р. – більше 1,3 млрд грн.

Разом з тим, на думку автора, у 2024-2025 роках за умов незмінної управлінської політики, Товариство очікує подальше падіння кількості укладених комісійних угод, а зниження ставок за ОВДП не сприятиме активності і на даному ринку. Тому менеджменту компанії слід вже зараз працювати над розширенням інструментів для торгівлі та спектру послуг, що надаються.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВИЗНАЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОЇ ВАРТОСТІ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ ПРОХОДЖЕННІ АУДИТУ ПРОФЕСІЙНИМИ УЧАСНИКАМИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

3.1. Визначення справедливої вартості інструментів капіталу в активах професійного учасника фондового ринку

Даний розділ присвячений проблемам, що виникають у професійних учасників фондового ринку при визначенні справедливої вартості інструментів капіталу з метою відображення її у фінансовій звітності. На думку автора, цей процес є надзвичайно важливим у зв'язку із суттєвим впливом на кінцеві показники фінансової звітності. Зокрема, досліджено механізм розрахунку справедливої вартості корпоративних прав та акцій на звітну дату, визначено проблематику вчасного отримання даних з фінансової звітності компаній та відображення зміни їх ринкової вартості в складі активів професійних учасників фондового ринку.

Відповідно до МСФЗ 13 «Оцінки справедливої вартості», оцінка справедливої вартості – це оцінка конкретного активу або зобов'язання. Оцінюючи справедливу вартість, самостійно або, залучаючи професійного оцінювача, суб'єкт господарювання має брати до уваги ті характеристики активу або зобов'язання, які взяли б до уваги учасники ринку, визначаючи ціну активу або зобов'язання на дату оцінки. [19]

Суб'єкт господарювання оцінює справедливу вартість активу або зобов'язання, користуючись припущеннями, якими користувалися б учасники ринку, складаючи ціну активу або зобов'язання, та припускаючи, що учасники ринку діють у своїх економічних інтересах. [19]

До фінансових активів, що мають оцінюватись за справедливою вартістю, відносять такі інструменти капіталу, як акції та частки господарських товариств.

Результат переоцінки, що виникає в наслідок такої оцінки, має в обов'язковому порядку бути відображеним у прибутку або збитку компанії.

Разом з тим, МСФЗ 9 також визначає необхідність оцінки за справедливою вартістю інвестицій в інструменти капіталу, а також та договорів на здійснення таких інвестицій. [18]

Після первісного визнання, всі інструменти капіталу мають бути оцінені та відображені в обліку виключно за справедливою вартістю, яка, відповідно, складається із вартості активів, зобов'язань або інструментів власного капіталу, отриманих або переданих в обмін на такий інструмент, і витрат, які безпосередньо пов'язані із набуттям або вибуттям такого інструменту, з обов'язковим відображенням результатів оцінки у складі прибутків або збитків поточного періоду.

У випадку, якщо є об'єктивні причини вважати, що справедлива вартість інструменту капіталу суттєво відрізняється від витрат на придбання такого активу, професійний учасник ринку капіталу має невідкладно вжити всіх можливих заходів задля здійснення переоцінки фінансового інструменту і приведення його облікової вартості у відповідність до справедливої. Для цього має бути використана вся доступна менеджменту товариства інформація, що дозволить максимально об'єктивно визначити таку справедливую вартість, зокрема наступна:

- у разі включення інструменту капіталу в список однієї із фондових бірж та наявність розрахованого біржового курсу – відповідний біржовий курс, що діяв на дату проведення оцінки;
- при відсутності відповідного біржового курсу – розрахункова ціна на фінансовий інструмент згідно укладених біржових угод (за умови, що така угода укладена не раніше ніж за 30 календарних днів до дати оцінки);
- у випадку, якщо з дати укладання останнього біржового контракту пройшло більше 30 календарних днів, необхідно провести аналіз угод з таким фінансовим інструментом на неорганізованому ринку. Глибину аналізу слід визначати в залежності від кількості та обсягу укладених

правочинів, але в будь-якому разі такий аналіз має охоплювати строк не менше 30 календарних днів від дати оцінки та не менше, ніж 30 угод.

У разі відсутності активних операцій з даним фінансовим інструментом на організованих та неорганізованих майданчиках, справедлива вартість фінансового інструменту має визначатись із використанням будь-якої іншої інформації, що є у вільному доступі, може бути оперативно отримана Товариством і містити дані, які безпосередньо впливають на проведення оцінки такого активу (публікації в пресі, журналістські розслідування, дані із соцмереж тощо).

Разом з тим, описаний вище ринковий підхід до визначення справедливої вартості інструментів капіталу неможливо однозначно застосувати до часток в корпоративних правах, якими володіє Товариство на звітну дату.

В такому випадку, професійний учасник фондового ринку має оцінювати справедливу вартість інструменту капіталу за допомогою інших методів, зокрема використовуючи дохідний підхід (наприклад, метод поточної вартості, який передбачає врахування майбутніх грошових потоків, які учасник ринку очікує отримувати від володіння таким інструментом). [27]

Як дохідних, так і витратний підходи до визначення справедливої вартості інструментів капіталу передбачають збирання та отримання різноманітних даних для здійснення оцінки.

В якості вхідних даних використовується наступна інформація:

- Баланс підприємства (Форма №1) – суб'єкта господарювання, інструмент власного капіталу якого оцінюється, станом на дату визначення справедливої вартості – кінець відповідного звітного періоду;
- Звіт про фінансові результати підприємства (Форма №2) – суб'єкта господарювання, інструмент власного капіталу якого оцінюється, за три повних звітних періоди (роки), що передують даті визначення справедливої вартості;

- прогнозний рівень зміни індексу споживчих цін в Україні на найближчі п'ять років за даними Economist Intelligence Unit [28] на дату визначення справедливої вартості;
- «Вартість кредитів за даними статистичної звітності банків України (без урахування овердрафту)» за даними НБУ. [29]

Разом з тим, в умовах дії на території України воєнного стану, із отриманням вищенаведеної інформації можуть виникнути проблеми, зокрема:

- На час дії воєнного стану більшість підприємств можуть не подавати основну фінансову звітність [30], що унеможливує отримання інформації про поточний фінансовий стан конкретної компанії. В таких випадках, автор рекомендує звернутись до бухгалтерії компанії, частку якої необхідно оцінити та запросити оборотно-сальдову відомість за необхідний період та визначити основні необхідні показники самостійно.
- На час дії воєнного стану Economist Intelligence Unit не публікує прогнозовані рівні зміну індексів споживчих цін в Україні. В такому випадку автор використовував вже опубліковані індекси за 2022р, визначені в Державних бюджетах на 2023 та 2024р. планові індекси інфляції, а також інші джерела, зокрема звітами та прогнозами міжнародних організацій.

Подальше визначення справедливої вартості інструментів капіталу необхідно проводити, використовуючи Методичні рекомендації щодо визначення справедливої вартості інструментів капіталу, що знаходяться у складі активів ІСІ, з урахуванням вимог МСФЗ, схвалених Рішенням Ради УАІБ від 09.09.19р.

Отже, відсутність публікацій макрофінансових показників нашої держави на період дії воєнного стану та часткову обмеження доступу до фінансової звітності суб'єктів господарювання є значними викликами для бухгалтерських служб професійних учасників, значно ускладнюючи процес пошуку інформації, необхідної для визначення справедливої вартості інструментів капіталу. Така проблема, в свою чергу, може призвести до неможливості здійснення переоцінки наявних активів та зобов'язань та виникнення суттєвих викривлень у фінансовій

звітності інвестиційних фірм, депозитарних установ, недержавних пенсійних фондів, компаній з управління активами та інститутів спільного інвестування, якими вони управляють.

3.2. Облігації зовнішньої державної позики України в активах професійних учасників фондового ринку та визначення їх справедливої вартості

Визначення справедливої вартості зовнішніх боргових інструментів є важливим елементом для прийняття рішень як потенційних інвесторів, так і урядових органів та міжнародних фінансових установ. Цей процес, в ідеальних умовах, ґрунтується на аналізі фінансового стану та платоспроможності країни, що емітує ці облігації, а також оцінці потенційних ризиків, пов'язаних з такими інвестиціями.

Перш за все необхідно враховувати макроекономічні фактори, такі як поточний курс національної валюти та його тенденція в останні періоди, рівень інфляції та безробіття, розмір ВВП, зовнішньоторговельного балансу та швидкість економічного зростання. Ці показники відображають загальну економічну ситуацію країни та її здатність виплачувати боргові зобов'язання.

Наступний крок - аналіз фінансового стану держави-емітента: співвідношення внутрішнього та сукупного боргу до ВВП, аналіз структури бюджету, обсягу та складові резерву національного банку та інших фінансових показників. Це допомагає визначити здатність країни виплачувати відсотки та головну суму зовнішнього боргу. Систематизацію цих даних здійснюються різноманітні кредитні агентства, які формують та публікують кредитний рейтинг окремої країни та прогнозують тенденції щодо його перегляду. Такі рейтинги враховують додатково і глобальні фінансові та економічні тенденції, такі як рухи на ринку облігацій, процентні ставки, ризики інфляції та інші фактори, що можуть впливати на вартість та ринкову віддачу цих інвестицій.

Важливу роль також відіграє політична та воєнна стабільність та рівень геополітичних ризиків. Далі по тексту ми на прикладі Українських облігацій зовнішнього боргу продемонструємо вплив даних факторів на біржову ціну.

Врахування всіх цих факторів допомагає інвесторам та урядовим органам приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування у облігації зовнішньої державної позики та оцінки ризиків, пов'язаних з цими інвестиціями.

Облігації зовнішніх державних позик України (ОЗДП) — державні боргові цінні папери, що розміщуються на міжнародних фондових ринках і підтверджують зобов'язання України відшкодувати пред'явникам цих облігацій їх номінальну вартість з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій. Номінальна вартість ОЗДП, емітованих в доларах США складає 1000,00 USD. До 24.02.2022р. основним майданчиком укладання угод купівлі-продажу ОЗДП були міжнародні фондові площадки, їхня вартість коливалась в межах 90-98% від номінальної вартості, а дохідність складала 12-17% річних. [31]

Лише 19.01.22р., фактично за місяць до початку повномасштабної агресії Російської федерації проти України, ОЗДП найбільш розповсюджених серій було включено до біржового списку Української біржі. [32] Дана подія дала змогу основним гравцям ринку капіталів в Україні придбавати дані фінансові інструменти в активи своїх компанії. В період з 19.01.22р. по 23.02.22р. тільки через Українську Біржу було укладено 138 угод з ОЗДП на загальну суму понад 287 мільйонів гривень. [33]

Після початку активних військових дій в лютому 2022 року, попит на ОЗДП різко зменшився на закордонних біржах, оскільки суттєво зросла ймовірність дефолту нашої держави. Як наслідок, дані фінансові інструменти втратили в ціні на закордонних біржах, торгуючись подекуди на рівнях 14-15% від номіналу. [31] 20 липня 2022 року Уряд України, домовившись із основним пулом кредиторів, уклав із ними угоду про відтермінування виплат купонних доходів та номіналів ОЗДП терміном на два роки. [34]

Така угода мала декілька стратегічних наслідків для поточних тримачів ОЗДП, окрім власне стабілізації ціни на рівні 25-35% від номіналу. По-перше, це був сигнал Уряду про недопущення дефолту по суверенному боргу та готовність міжнародних партнерів продовжити кредитування української економіки. По-друге, професійні учасники ринків капіталу в Україні отримали можливість і надалі обліковувати ОЗДП в своїх портфелях, щоправда стикнулись із проблематикою визначення справедливої вартості цих фінансових інструментів.

Відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, цінні папери, які професійний учасник ринків капіталу та організованих товарних ринків утримує до погашення, оцінюються за амортизованою собівартістю. Тобто ті професійні учасники, які придбали ОЗДП до 24.02.22р. могли і надалі обліковувати їх в своїх портфелях по цінам, наближеним до номінальних (1000\$), і навіть збільшувати їх балансову вартість шляхом капіталізації невиплачених, але гарантованих державою відсотків. Із врахуванням курсових різниць, «справедлива» вартість ОЗДП в портфелях багатьох КУА та інвестиційних фірм на кінець 2022р. становила 30 – 35 тис грн. за штуку, що в результаті привело до відсутності динаміки (-0,3% за рік) вартості чистих активів в управлінні КУА, не зважаючи на зменшення загальної кількості КУА (мінус 12 компаній) та неподання багатьма з них звітних даних через фактичне знаходження в регіонах проведення бойових дій. [35]

Ситуація погіршувалась протягом трьох кварталів 2023 року, коли більшість професійних учасників ринків капіталу свідомо докуповували в портфелі ОЗДП, з метою подальшої дооцінки їх до «справедливої» вартості в 30-35 тис. грн., і таким чином вивільняли величезні обсяги ліквідних фінансових ресурсів, необхідних для виконання ними нормативів пруденційного нагляду. На думку автора, саме такий «креативний» підхід до розрахунку нормативу ліквідності активів, дозволив багатьом компаніям зберегти своє місце на ринку в умовах жорсткої політики їхнього регулятора – Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Але так виглядає, ця «різниця вартостей» добігає кінця – 17.11.2023р., за півтора місяці до кінця року, в період активної підготовки профучасників до проходження аудиту, НКЦПФР приймає скандальне Рішення №1296, яким вводить 2 суперечливі норми:

- цінні папери, що утримуються до погашення, для розрахунку нормативу ліквідності активів не використовуються. [36] Тобто ступінь ліквідності активів тепер визначає не ринок, а регулятор, ба більше - ідентичні пакети цінних паперів в активах компанії можуть бути і ліквідними, і не ліквідними водночас, залежно від планів компанії щодо їх утримання.
- оцінка ОЗДП за справедливою вартістю визначається з використанням даних з терміналу Bloomberg. [36] По-перше, доступ до такого терміналу, залежно від функціоналу, стартує від 2000\$ на місяць, по-друге, ціна BGN «Типова ціна Bloomberg» (Bloomberg Generic Price) не враховує вартості заведення ОЗДП в депозитарну систему України та поточні ціни на них на українських фондових майданчиках, які з практики мінімум на 15% вище світових.

Щоправда скандальне Рішення протрималось недовго, вже через три робочих дні НКЦПФР перенесло набрання чинності Рішенням №1296 до 01.05.24р. [37]

Підсумовуючи вищенаведені факти, можна викласти наступні тези:

- Інвестиції в ОЗДП є вигідними, з помірним рівнем ризику і довгостроковими – на даний момент є можливість придбати їх за цінами біля 32-33% від номіналу закордоном і 40% від номіналу в Україні з погашенням 01.09.24 р. (потенційно – 01.09.26р.).
- Існує серйозна законодавча невизначеність стосовно порядку визначення справедливої вартості ОЗДП в активах українських компаній – значне (понад 50%) відхилення біржових цін від номінальної вартості ОЗДП на фоні стійкої позиції Уряду про продовження обслуговування державного боргу.

Автор, як і більшість учасників ринку, вважає, що намагання НКЦПФР

врегулювати дану проблему призвело лише до зростання постійних витрат компаній та ще більшого перекосу у визначеннях справедливої вартості ОЗДП, а Порядок розрахунку нормативу ліквідності активів потребує ґрунтовного перегляду, хоча б на період дії воєнного стану.

3.3. Потенційні механізми вирішення проблематики визначення справедливої вартості інструментів капіталу професійними учасниками фондового ринку України

Як вже зазначалось раніше, обмеження доступу до фінансової звітності суб'єктів господарювання та відмова держави від публікації макрофінансових показників на період воєнного стану є гострою проблемою для професійних учасників фондового ринку, значно ускладнюючи отримання інформації, необхідної для визначення справедливої вартості інструментів капіталу. Відповідно, такі компанії змушені звертатись за вирішенням даної проблеми до приватних операторів, які мають доступ до таких даних. Але це справа не дешева. Для прикладу, доступ до повної бази фінансової звітності товариств через популярну систему youcontrol обійдеться середньому суб'єкту на 10 робочих місць орієнтовно в 30 000,00 грн. на рік плюс по 300 грн. за кожне експерт-досьє на компанію, що вивчається. [38] На ринку не так багато професійних учасників, які зможуть собі дозволити таке додаткове фінансове навантаження. Особливо це стосується інститутів спільного інвестування, які не мають окремих бюджетів на проведення переоцінки своїх активів та зобов'язань, а компанія з управління активами, що ними управляє, не завжди має в штаті достатню кількість компетентних експертів, здатних вирішити таку проблему. Не забуваємо також, що загальна сума витрат, здійснених компанією з управління активами за кошти ІСІ може становити на більше 5% (15% по новоствореним з 2023р. ІСІ) від вартості чистих активів такого інституту спільного інвестування за кожен календарний рік. [39]

Але на етапі отримання інформації про інструменти капіталу проблеми професійних учасників не закінчуються, оскільки дотепер в Україні не існує єдиної методології розрахунку справедливої вартості таких активів, а також відсутня затверджена математична модель проведення такого розрахунку. Самі стандарти МСФЗ не містять чіткого алгоритму проведення оцінки, а лише описують можливі дії обліковця для отримання всіх даних, що можуть потенційно впливати на визначення справедливої ціни об'єкту оцінки. [40]

Єдиним документом, де описана схожа методологія, є Методичні рекомендації щодо визначення справедливої вартості інструментів капіталу, що знаходяться у складі активів ІСІ, з урахуванням вимог МСФЗ. Але цей документ, по-перше, затверджений саморегульованою організацією, а не регулятором (в даному випадку – НКЦПФР), тобто не є обов'язковим до виконання, а по-друге, поширюється лише на інструменти капіталу, що знаходяться в складі активів ІСІ, тобто покриває лише невелику частину ринку.

Для вирішення вищенаведених проблематик автор пропонує здійснити наступні кроки:

- Запровадити обов'язкову публікацію фінансових звітів суб'єктів господарювання на офіційному порталі органів статистики.
- Скасувати заборону на публікацію макроекономічних показників на період воєнного стану принаймні для тих категорій, публічність інформації за якими не містить небезпеки для держави, наприклад, ставки за кредитами МСБ та прогнозований рівень зміни індексу споживчих цін.
- Запровадити єдину математичну модель визначення справедливої вартості інструментів капіталу на основі даних фінансової звітності з детальною методологією її впровадження.

Таку модель необхідно запровадити на підставі техніки дохідного підходу. Значення вартості суб'єкта господарювання, інструмент власного капіталу якого оцінюється проводиться виходячи з даних фінансової звітності Товариства (Ф1

та Ф2) за 3 повних звітних періоди (роки), що передують даті визначення справедливої вартості.

На цьому етапі значення вартості FV (ДП 100%) визначається шляхом прямої капіталізації такого індикативу доходу, як EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization, дохід суб'єкта господарювання за період, що дорівнює розміру прибутку до мінусування 1) витрат на виплату відсотків за користування кредитами, 2) податку на прибуток та 3) суми накопиченої амортизації) за відповідною розрахунковою ставкою капіталізації для EBITDA: $FV (\text{ДП } 100\%) = \text{EBITDA}/R - \text{ЗК} + \text{НА}$, де

FV (ДП 100%) – вартість суб'єкта господарювання, інструмент власного капіталу якого оцінюється;

EBITDA – Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization;

R – розрахункова ставка капіталізації, що відповідає EBITDA;

ЗК – суми запозиченого капіталу суб'єкта оцінки;

НА – балансова вартість неопераційних активів, що належать суб'єкту (частина капіталу, яка не приймає участі у генерації EBITDA)

Під ставкою капіталізації пропонується використати показник, який показує зв'язок між річною сумою чистого доходу підприємства і загальною вартістю підприємства, яке цей дохід отримує. Автор пропонує визначати дану ставку за методологією Гордона, яка показує зв'язок між ставкою капіталізації, нормою прибутку на капітал (ставкою дисконтування), та нормою повернення капіталу, тобто як різницю між ставкою дисконтування та нормою повернення капіталу (або, за тим же Гордоном – очікувані темпи зростання EBITDA).

Для визначення ставки дисконтування аудитори традиційно рекомендують звертатись до статистики НБУ, наприклад, відсоткової ставки за довгостроковими банківськими кредитами малого та середнього бізнесу, що регулярно публікується на сайті НБУ. [29] Автор пропонує додавати до такої усередненої за останні три місяці ставки додатково премію за специфічний ризик, пов'язаний з інвестуванням в конкретну компанію. Компанія Deloitte and Touche RCS, одна з провідних європейських консалтингових груп з питань оцінки ризиків

інвестування в діючі бізнеса, рекомендує використовувати діапазон премії від 0 до 10% (мінімальні значення слід використовувати для компаній з великою капіталізацією та ефективною структурою управління). [41]

Виконана на попередньому етапі алгоритму капіталізація EBITDA за ставкою капіталізації для EBITDA надає значення вартості інвестованого капіталу, а не власного капіталу суб'єкта господарювання. Для того, щоб отримати значення вартості власного капіталу, необхідно виконати коригування на суму інструментів запозиченого капіталу. Крім того, необхідно врахувати вартість неопераційних активів та неопераційних зобов'язань, вплив на вартість яких не враховується вимірювачем доходу EBITDA, але які належать суб'єкту господарювання на законних підставах, відповідно, також впливають на вартість власного капіталу.

Якщо статутний капітал суб'єкта господарювання, інструмент власного капіталу якого оцінюється, було на дату визначення справедливої вартості не сформовано повністю (на вказану дату частка статутного капіталу була ще несплаченою, або частка статутного капіталу тимчасово вилучена), то обране вище значення вартості юридично являє собою не вартість повного інтересу в суб'єкті господарювання, а вартість тільки сплаченої частки.

Відповідно, в таких випадках для подальшого визначення справедливої вартості конкретного інструменту капіталу, що знаходиться у складі активів ІСІ, необхідно виконати додаткове коригування, яке врахувало б той факт, що юридично статутний капітал не сплачений власниками на 100%.

Оскільки фінансовий актив – інструмент капіталу сам по собі може бути не 100-відсотковою часткою в статутному капіталі суб'єкта господарювання, за інших рівних умов значення справедливої вартості такого фінансового активу повинно бути скориговано пропорційно до розміру такої частки.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Розглянувши детально фінансову звітність ТОВ «ТЦП «ПГІ», прийнявши участь у підготовці до проходження обов'язкового річного аудиту, автор вважає, що саме визначення справедливої вартості окремих інструментів капіталу у такій звітності є ключовим фактором, який може потенційно впливати на викривлення, перекручення, та навіть можливість «підігнати» окремі показники фінансової звітності до бажаних. Як з метою введення в оману потенційних інвесторів чи поточних власників бізнесу, так і з метою можливого ухилення від сплати податку на прибуток. Особливо ця проблема актуальна для тих інструментів капіталу, справедлива вартість яких не може бути однозначно визначена на підставі даних з організаторів торгів, зокрема – облігацій зовнішньої державної позики та часток в корпоративних правах інших суб'єктів господарювання.

Запровадження чіткої математичної моделі оцінки подібних активів є критично необхідним для отримання достовірних та повних даних у фінансовій звітності професійних учасників ринків капіталу

У третьому розділі було також детально описано причини та наслідки виникнення розбіжностей в процесі оцінки облігацій зовнішньої державної позики. На жаль, на сьогодні автор не бачить швидких перспектив вирішення даної проблеми. Це пов'язано із небажанням державних органів, що відповідають за фінансову політику, відкрито комунікувати із тримачами ОЗДП щодо майбутнього цих облігацій, а також відсутністю методології оцінки зовнішнього боргу в активах як резидентів, так і нерезидентів. Чіткий сигнал щодо планів влади провести реструктуризацію, відтермінування погашення чи часткове списання боргу, безумовно, був би позитивно сприйнятий ринком і спростив би проведення оцінки ОЗДП.

Станом на дату завершення цієї роботи (початок травня 2024р.) питання залишається відкритим. Жодних офіційних коментарів з боку відповідальних представників Міністерства Фінансів немає, хоча до планової дати погашення першої серії ОЗДП залишається трохи більше трьох місяців. Разом з тим, 13.04.24р. на сайті агентства Bloomberg з'явилась новина, що група великих

інвесторів в українські євробонди, до складу якої входять Amundi, Amia Capital та Black Rock, вибрала консультантів з реструктуризації. Консалтингову підтримку власників єврооблігацій забезпечать компанії: Weil, Gotshal & Manges LLP.[42] І, хоча згадані у статті компанії ситуацію не коментують, очевидно, що обрання консультантів з реструктуризації свідчить про те, що перемовини з даного приводу активно ведуться.

ВИСНОВКИ

В процесі роботи проведено аналіз та обґрунтування теоретичний, методичних, і практичних аспектів організації процесу підготовки фінансової звітності професійних учасників фондового ринку до проходження річного аудиту на прикладі інвестиційної фірми ТОВ «Торгівець цінними паперами «Перша глобальна ініціатива», а також рекомендовано управлінському персоналу конкретні кроки щодо її вдосконалення.

Висвітлено саме поняття «фінансова звітність», її структура та етапи її підготовки, оцінено нормативно-методичну базу, визначено як надважливу роль облікової політики підприємства для підготовки високоякісної та достовірної фінансової звітності за стандартами МСФЗ, проаналізовано основні особливості проведення аудиту професійних учасників фондового ринку.

Окремо, в процесі підготовки до аудиту ТОВ «ТЦП «ПГІ», проведено розрахунок пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимогами до системи управління ризиками, для цього визначено відповідність нормативам розміру регулятивного капіталу компанії, його адекватності, коефіцієнт фінансового левериджу, та коефіцієнт абсолютної ліквідності. Розглянуто основні тенденції та охарактеризовано діяльність менеджменту компанії з управління даними показниками. Результати аудиту свідчать, що Товариство дотримувалося всіх нормативів і вимог, встановлених НКЦПФР, і вірно розрахувало показники пруденційного нагляду.

В процесі аналізу облікової політики Товариства детально вивчено структуру та порядок визнання фінансових активів та зобов'язань, процедуру визнання активів, , що оцінюються за справедливою вартістю, з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку та активів, що оцінюються за амортизованою собівартістю. Запропоновано та реалізовано на практиці при визначенні справедливої вартості інструментів капіталу аналіз дисконтованих грошових потоків, при якому Товариство використовує одну чи декілька ставок дисконтування, що відповідають поточним ставкам доходності на ринку для

фінансових інструментів, що мають такі ж або максимально подібні умови і характеристики, зокрема кредитну якість інструмента, ризикованість, строковість, фіксованість ставки доходності, валюту здійснення платежу та прив'язки до такого платежу.

У другій частині роботи проведено аналіз показників фінансової звітності ТОВ «ТЦП «ПГІ» за 2021-2023 рр., зокрема показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності, розглянуто структуру активів та зміну питомої ваги окремих її частин. Зроблено висновки щодо впливу змін в структурі власного та запозиченого капіталів на показники результатів діяльності.

Що важливо, автору вдалось вперше на підприємстві провести аналіз доходних та витратних статей в розрізі окремих видів діяльності. Зокрема, було зібрано статистику що укладених договорів купівлі-продажу цінних паперів та бази загальної кількості Замовлень за останні 5 років, а також виручки від комісійної винагороди на виконання даних замовлень. Цей аналіз, підкріплений теоретичним модулюванням та прогнозуванням майбутніх показників, показав наявність негативної тенденції щодо потенційних доходів компанії у 2024-2025р. Результати 1 кварталу 2024 року підтвердили дані розрахунки – чистий прибуток компанії склав всього 330 тис грн, або 110 тис грн. на місяць у порівнянні із близько 450 тис грн. на місяць за 2023р. Задля вирівнювання ситуації із зниженням виручки від здійснення брокерської діяльності автором були внесені відповідні пропозиції: розширення кола інструментів, якими здійснює торгівлю Товариство, перегляд структури витрат, активізація роботи із інструментами капіталу, емітентами яких є держава або органи місцевого самоврядування.

У третій частині роботи було розглянуто проблематику справедливої оцінки вартості інструментів капіталу при проходженні аудиту професійними учасниками фондового ринку. Автор вважає дану проблему ключовою для підготовки якісної і достовірної фінансової звітності, оскільки відповідно до МСФЗ 13, така оцінка базується не тільки на конкретних показниках, цінах та умовах, але й на припущеннях, яким чином мали б діяти окремі учасники ринку, вчиняючи правочин із конкретним інструментом. Саме ці «припущення», а також

відсутність чітко регламентованої методології визначення справедливої вартості інструментів капіталу є, на думку автора, основною проблемою та ризиком виникнення перекручень та необґрунтованих висновків у фінансовій звітності. З метою вирішення даної проблеми автором було запропоновано конкретний механізм визначення справедливої вартості окремих інструментів капіталу, а саме – часток в корпоративних правах інших суб'єктів господарювання та облігацій зовнішньої державної позики України.

Результати даних досліджень було апробовано у вигляді публікацій та доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та описано у даній роботі.